

A FELSŐ KERESKEDELMI ISKOLÁK SZERVEZETÉNEK REVISIÓJA.

A kereskedelmi szakiskolai tanárok országos egyesülete az 1901. évi decz. 27-én tartotta meg Budapesten választmányi ülését, melynek tárgya kizárólag a felső kereskedelmi iskolák szervezetének revisiója volt. Megelőzőleg az elnökség a revisiót illetőleg az összes hazai felső kereskedelmi iskolákhoz és a tanáregyesület tagjaihoz 61 kérdőpontot intézett. A 163 helyről beérkezett válaszokat tárgyalta a választmány és többek között a következő kérdésre a következő határozatot hozta: «A felső kereskedelmi iskola megmaradjon-e általános műveltséget adó szakiskolának vagy legyen-e *tisztán* szakiskola?» Felelet: «általános műveltséget nyújtó szakiskola legyen.»

A felső kereskedelmi iskola ügye nagyban foglalkoztatja a lajtántúli szakköröket is és talán nem lesz érdektelen, ha a fönt jelzett határozathozatal alkalmával megismertetjük olvasóközönségünket az osztrák vélemények egyikével, melyet *Engelmann H. dr.* «*Zum Ausbau der höheren Handelsschulen*» cz. a. tett közzé a «*Neue Freie Presse*» 1901. évi aug. 3-diki számában. A reánk nézve is actualis cikk eszmemenete a következő:

A modern iskolaügy fejlődésében a felsőbb kereskedelmi iskolák szaporítása és berendezése közérdekeltséggel kísért jelenséggé vált. Ezen tanintézetek jelentékeny elterjedésével együtt járt és hova-tovább megerősödött azon meggyőződés, hogy e tanintézeteket javítani és reformálni kell. Történtek ugyan intézkedések, de ezek jobbára a külső organisatio viszonyait érintették és a reformok jórészt abban érvényesültek, hogy egyes felsőbb kereskedelmi iskolák a három osztályosból négy osztályos intézménynyé bővítették ki; az utolsó 3 évtized alatt ezen iskolák száma 16-tal szaporodott; már ezen számot tevő quantitativ gyarapodás is mutatja, hogy fontosságuk, jelentőségük az exlusiv szakiskolák korlátolt működési köre fölé emelkedik. Bár a két osztályú alsó kereskedelmi iskoláknak jövőre is az lesz a feladatuk, hogy az egyoldalú foglalkozási köre szorítókozó oktatást és szakképzést képviselje: a felsőbb kereskedelmi iskolák tanítási céljának azt kell kitűznie,

arra kell törekednie, hogy *a tanulók sokoldalú, harmónikusán fejlesztett szellemi műveltségét előmozdítsa*. E meggyőződéstől áthatottan azt reméltük, hogy azon tanítási keretben, mely eddig a kereskedői iskoláztatás praktikus szükségleteinek kielégítését tartotta túlzott mértékben szem előtt, most már az általános szellemi képzés azon feladatai is tekintetbe vétetnek, melyeket a *nevelői* oktatás tűz maga elé. Ezen magasabb képzési követelményeket azonban eddig még az őket megillető, megfelelő méltatásban nem részesítették. Ezen magasabb követelményeket kielégítő reformot csak egy megfelelően összeállított tanterv alapján lehet megvalósítani.

Engelmann e bevezető sorok után a felső kereskedelmi iskoláknak most érvényben levő tantervét veszi vizsgálat alá és azt mondja, hogy az első tekintetre is feltűnik az a ténykörülmény, mely szerint a mostani tanítási körben a reális szakmák jelentékeny túlsúlyban vannak a humanistikusok felett. Ezen iskolák történeti kifejlődése teszi érthetővé, hogy az egyes szakszerű anyagok, tárgyak kiválasztása, beosztása és kezelése a külső opportunitás latolgatása alapján történt és csak a praktikus szükségletek szempontja uralkodott minden tekintet nélkül a nevelési összehatásra és ezen tárgyak, anyagok pædagogiai egybehangzására.

A négy osztályu felső kereskedelmi iskola tantervének új tervezetében a reális szakok 78 tanórájával szemben a humanistikus tárgyakra 52 óra jut. Ez utóbbiak az anyanyelv, a két idegen nyelv és a történelem tanítása között osztatnak föl; az elsők ellenben felölelik a kereskedelmi számtant, matematikát, geometriát, levelezést és irodai munkát, a könyvelést, a mintairodát, a kereskedelmi ismét, kereskedelmi jogot, váltójogot, nemzetgazdaságot, földrajzot, természetrajzot, physikát, chemiát, áruismét, szépirást és gyorsírást. A realistikus szakok túlsúlya azonban quantitative kevésbé tűnik elő az órák számviszonyaiból; sokkal szembeszökőbb lesz e túlsúly akkor, ha a nevezett tantárgyaknak kifejezett pragmatikus jellegét tekintjük, mely tantárgyak, az egyoldalú szakismeret egyszerű közléset, áthagyományozását szolgálván, a nevelő oktatás ideális feladatait háttérbe szorítják.

De az állítólagos ellensúly is, melynek hivatása lenne a történelem és nyelvek tanulásával a realistikus képzési irány előtérbe nyomulását ellensúlyozni, — nagyon összezsugorodik, ha ezen tantárgyaknak az iskolákban való kezelését közelebbről megvizsgáljuk.

A mi a nyelvtani képzést illeti, a francia nyelv alaktanában és syntaxisában való rendszeres iskolázásnak kellene az alsó osztályokban az idegen nyelvvel való foglalkozást a szellem formális képzőeszközzé tennie; de ezen feladat megvalósítását nagyon megnehezíti a növendékek egyenlőtlen és erősen differáló előzetes képessége. Az iskolai oktatás a dolog grammatikai és linguisztikai oldalának is alig tehet eleget, az irodalmi rész háttérbe nyomul és a tanuló nem az író szellemét ismeri meg, hanem annak csak grammatikai és stylistikai sajátágaival ismerkedhetik meg. A felsőbb évfolyamokban is az idegen nyelv tanításában főleg a kereskedelmi képzés szempontja az uralkodó, a mi által a nyelvi tanítás humanistikus eleme erősen megkárosíttatik. Általán a modern humanistikus tanulmányoknak nem lehet az újabb nyelvek és irodalmak tanításából olyan analog iskoláztatást és szellemi nemesítést kinyerniök, mint milyent a gymnasium a régi nyelveknek köszönhet. E jelenség okát a régi classikus irodalom pszichológiai előnyeinek összegében kereshetjük. Az antik irodalom philosophiai műveltségét és philosophiai képzését a későbbi nemzetek egyetlen irodalma sem éri el.

Azt találjuk továbbá a nyelvi szakok kezelésénél és azon módban, melylyel e szakokkal a tanításban elbánnak, hogy itt a beszéd és írás egy bizonyos routine-jára való törekvés lép előtérbe és hogy a mostani iskolai kezelésben inkább a praktikus nyelv-művészetnek czélja érvényesül és nem az alapos nyelvismeret ápolása. Jelentkezik e ténykörülmény a német nyelv tanításának eredményében is. Nem alap nélkül tekintik a német nyelv tanulásában az elért nyelvi képzést a megszerzett szellemi érettség mértékének és az anyanyelv használatában észlelhető figyelemre méltó visszaesés oly jelenség, melyben a felsőbb kereskedelmi iskola a többi középiskolával osztozkodik. *A fogyatékosságok az írásbeli és szóbeli gondolat kifejezésben egyébként arra vezethetők vissza, hogy az iskolai ifjúság azelőtt nagyobb mértékben olvasta, mint most a jó német írókat és ezáltal képezte és fejlesztette nyelv-érzékét, míg napjainkban a hova-tovább nagyobbodó túlterhelés és szellemi fáradtság visszatartja az ifjúságot az olvasástól.*

A nyelvápolás ideális elemeinek hiányán éppenséggel nem képes segíteni a heti két órára korlátozott történettanítás. A szellemi erők fejlesztése, tökéletesítése háttérbe szorul, mert a tanuló önállóan és az öngondolkodásban nem működtetheti lelki erejét és

a tanulás a közlött ismeretanyagnak kritika nélkül való, pusztá befogadására szorítkozik.

A matematikai tudományoknak pædagogiai értéke egyoldalú, az formaképző természettel bir. A képzeletnek és érzelemnek a matematika nem ad semmiféle táplálékot sem; sőt, mint *Willmann* «*Didaktik als Bildungslehre*» cz. művében kifejti, egyoldalulag kezelve, még károsan is hathat és nemes lelki szerveket tesz tönkre és törpít el. — De még kevesebb idealis képzőtartalmat szolgáltat a többi számos commercialis-technikai szaktárgy, melyek a felső kereskedelmi iskolák működésében uralkodó szerepet játszanak. Majdnem kizárólag praktikai czélokat üznek és minden szellemi értéket nélkülöznek.

Ha a humanistikus nevelés fönt említett összes fogyatékoságát áttekintjük, mely hiányok a jelzett és tárgyalt disciplínák lényegéből és kezeléséből származnak, — akkor nem találhatjuk meglepőnek, ha ezen intézeteket elhagyó tanuló nélkülözi a világnézet, az életfelfogás azon ideálitását és azon lelki életfrisseséget, üdeséget, miket mint az érett fiatalok szép előnyeit és előjogait becsülni és méltányolni szoktunk. Mert teljesen igaz az, hogy az oktatásban a tanulóknak nyújtott tananyag hatalmas fölemelőleg, vagy elnyomólag, de szakadatlanul és önkénytelenül hatást gyakorol a tanulókra, és nem az ismeretek, ügyességek tömege, hanem a tanuló átszűrt, tisztult érzés- és gondolkodásmódja az, melyben az oktatás nevelő értékének megnyilatkoznia és melyben az iskola képző munkájának tetőznie, kicsúcsosodnia kell. — «Ha valamely iskola közvetlenül és kizárólag csak a jövő szükségleteket tartja szem előtt, — mondja *Diesterweg* — úgy ezen irányát nem *praktikusnak*, hanem *praktikans*-szerűnek kellene inkább neveznünk. A szó nemesebb értelmében az a praktikus oktatás, mely jelentőséggel bir úgy az agy megvilágítására, mint a kedély fölmelegítésére és az akarathány megtisztítására.»

A felső kereskedelmi iskolák tantervének és tanítási módjának ezen mutatkozó bajain, melyek jobbára onnan származnak, hogy e tantervek és tanítási kezelésük egyoldalú realistikus tendenciájuk folytán pædagogiailag az ifjú szellem természetébe ütköznek, annál inkább segíteni kell, mert ezen tanintézetek, mint a bevezető sorokban mondtuk, quantitative jelentékenyen megszaporodtak és négy osztályú tanfolyamokká való kibővítésük folytán joguk van magasabb képzési czélokra igényt tarthatni.

A legközelebbi orvosszer abban állana, hogy ha a tanítási keretbe oly képzőanyagot ékelnénk be, melynek tárgya hivatva lenne arra, hogy a tanulók jobb érdekeit szolgálja, ezek érdeklődését felkeltse és egyúttal kedélyileg és szellemileg a tanulók lelkületének gazdagodását és megfinomulását elősegítse.

Mindezen képzési mozzanatok mérlegelése kötelességünké teszi, hogy foglalkozzunk a *képzőművészettel*. E művészet munkáinak tanulmányozása és megérzése az ifjúra nézve a lelki épülésnek, nemesedésnek, föllendülésnek, üdülésnek, fölfrissültségnek és az ösztönző bátorításnak, gondolatébresztésnek kiapadhatatlan forrásává válik és marad még később is, midőn a növendék az iskola falait elhagyja. A művészet terén a technika és kereskedelem napjainkban nagyszerű tanítóeszközt teremtett, melynek jelentőségét az iskola eddig alig méltányolta. Vajha felső kereskedelmi iskolánkna lenne fentartva azon szerep, hogy ezen értékes képzőeszköznek felismerésével és kihasználásával a többi középiskolát megelőzve, ezek előtt példával járna elől.

A tanévek végén ezen intézetek közvetlenül átadják növendékeiket a társadalmi életnek és közvetve valamely foglalkozási körnek, hol az anyagi érdekek sivár küzdelme fogadja őket.

Ruházzák föl az életre e tanintézetek a növendéket azon lelkesültséggel és ideális érzésmóddal, mint legbecsesebb adománnyal, melyre ezen életküzdelemben szüksége lesz. «Az iskola szolgáljon az életnek — mondja Willmann az idézett helyen — de az élet fogalma elég magas és terjedelmes fogalom gyanánt akként vétessék, hogy az a lét maradandó ideális elemeit és a humanitás javait is magában foglalja».

Ezekben volt szerencsénk ismertetni Engelmann eszméinek menetét, melyeket ha egész terjedelmükben nem is hajlandó valaki elfogadni, de annyi kétségtelen, hogy a mi felső kereskedelmi iskoláink tantervreviziójánál is az illetékes tényezőknek figyelembe venniök, méltányolniök és értékelniök kell.

BUDAY JÓZSEF.